

Samferdselsdepartementet

Postboks 8010 Dep
0030 Oslo

Deres ref.:

Vår ref.: 2004/388
MA2-M4 KRLO 522.1

Saksbeh.:

Dato: 10. juni 2004

■ **Konkurransforholdet mellom tog og buss - offentlig tilskudd til studentrabatt**

I henhold til konkurranseloven § 9, 1. ledd bokstav e) er en av Konkurransetilsynets oppgaver å påpeke konkurranseregulerende virkninger av offentlige tiltak, eventuelt ved å fremme forslag med sikte på å styrke konkurransen og lette adgangen for nye konkurrenter. Dersom Konkurransetilsynet krever det, skal det organ som forestår tiltaket, svare Konkurransetilsynet innen en nærmere angitt frist. I svaret skal det blant annet redegjøres for hvordan de konkurransemessige hensyn vil bli ivaretatt.

Bakgrunn

Ekspressbussmarkedet ble nylig liberalisert og i den forbindelse ser Konkurransetilsynet på konkurranseforholdene mellom tog og buss. Ekspressbusser er ofte i samme marked som toget, siden de konkurrerer om de samme passasjerene. Det er for tiden direkte konkurranse mellom tog og ekspressbusser på blant annet rutene Oslo – Kristiansand, Oslo – Trondheim og Oslo – Bergen.

Konkurransetilsynet viser til at NSB, Nord-Norgebussen og Hurtigruta får tilskudd fra Samferdselsdepartementet for å gi rabatt på togreiser over 150 km for studenter.¹ Ordningen er til sammen på 46,5 millioner kroner i 2004, økt fra 42 mill. i 2003. NSB får mesteparten, 37,5 millioner i 2004, økt fra 33,4 millioner i 2003. Nord-Norgebussen får tilskudd fordi den blir sett på som en forlengelse av jernbanen fra Fauske og nordover. Ingen andre ekspressbusser får den aktuelle støtten. Utdannings- og forskningsdepartementet hadde tidligere ansvaret for ordningen, og Samferdselsdepartementet overtok den fra og med 2003. Økningen i 2004 gjorde at NSB kunne bedre sin studentrabatt på hvite avganger fra 10 til 25 %. Formålet er å stimulere studenter og skoleelever til å reise kollektivt.

Konkurransetilsynets vurdering

Konkurranssevridende virkninger

Konkurransetilsynet stiller seg kritisk til ordningen, da den virker konkurransevridende. Tilskuddet til studentrabatt fører til at toget får en konkurransefordel framfor andre

¹ Tilskuddet gis over Samferdselsdepartementets budsjett, programkategori 21.40, kapittel 1330, post 73 tilskudd til lengre reiser

transportører, fordi toget får lavere kostnader ved å tilby billige studentbilletter. Tilskuddet gjør det av denne grunn også vanskeligere for nye aktører å etablere seg i ekspressbussmarkedet.

Slik Konkurransetilsynet ser det, vil det å legge om støtteordningen slik at den kommer alle tilbyderne i markedet til gode, føre til en mer effektiv bruk av samfunnets ressurser. Dette gir også et bedre tilbud for studentene.

Konkurransetilsynet vil påpeke at mange studenter reiser i områder som ikke betjenes av jernbanen, Hurtigruten eller Nord-Norgebussen. Disse områdene betjenes i stedet av båt- eller bussruter uten øremerket tilskudd til studentrabatt. Studentene som reiser kollektivt på disse rutene får dermed ikke nyte godt av tilskuddet fra Samferdselsdepartementet. Eksempler på slike ruter er Bergen – Stavanger og Oslo – Trysil.

Grunnlaget for støtteordningen

Det tilbys studentrabatt på mange hurtigbåter og ekspressbusser, selv om operatørene ikke mottar øremerkede tilskudd. Dette er et resultat av at studenter har lavere betalingsvillighet enn andre grupper, og at det er mulig å ta ulik pris fra ulike passasjerer. Det er således rimelig å anta at NSB, Hurtigruten og Nord-Norgebussen ville tilbudt billigere billetter til studenter selv uten øremerket tilskudd. En overflatisk undersøkelse tilsynet har foretatt viser at de fleste ekspressbusser og hurtigbåter gir studentrabatter fra 25 til 50 %, altså i samme størrelsesorden som NSB. Etter Konkurransetilsynets oppfatning er det derfor uklart i hvilken grad tilskuddet virkelig fører til billigere billetter for studenter.

Konkurransetilsynets forslag

Konkurransetilsynet ber Samferdselsdepartementet vurdere om ordningen bør utvides til også å gjelde reiser over 150 km med ekspressbuss og hurtigbåt. Dette kan gi en samfunnsøkonomisk mer effektiv løsning enn den som eksisterer i dag, fordi det vil bedre vilkårene for konkurransen mellom tog og ekspressbuss. Videre vil ordningen også komme flere studenter til gode.

Konkurransetilsynet ber om at Samferdselsdepartementet innen 10. juli 2004 orienterer tilsynet om hvilke tiltak som vurderes for å bedre konkurransen i markedet for reiser over 150 km for studenter. I svaret skal det gjøres rede for hvordan de konkurransemessige hensyn mellom tog og buss vil bli ivaretatt.

Kopi til:

Risdal Touring AS	Verksmoen	4735	Evje
Nærings- og handelsdepartementet	Postboks 8148 Dep	0033	Oslo
Utdannings- og forskningsdepartementet	Postboks 8119 Dep	0032	Oslo